

ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ В УКРАЇНІ

Вінницький технічний національний університет

Анотація

У статті розглянуто сутність поняття «е-демократія» як дієвої форми механізму державного управління в Україні. Розглянуто основні завдання електронної демократії та встановлено, що саме е-демократія є інноваційною державною устрою, при якій кожен громадянин має можливість прямої участі в прийнятті державних рішень, які можуть його стосуватися.

Ключові слова: державна влада, електронна демократія, електронний уряд, інформаційне суспільство, державне управління.

Abstract

The article deals the essence of the concept of "e-democracy" as an effective form of the mechanism of public administration in Ukraine. The main tasks of electronic democracy were considered and it was established that electronic democracy is an innovative form of government, in which every citizen has the opportunity to participate directly in the adoption of state decisions that can relate to it.

Keywords: state power, e-democracy, e-government, information society, state administration.

Вступ

На початку XXI століття світ перейшов до періоду інтенсивних трансформацій, позначений стрімким розвитком цифрових технологій. Глобальні процеси, які супроводжують формування інформаційного суспільства, вже встигли отримати назву «Індустріальна революція». Технологічні зміни охопили всі сфери життя, в тому числі і функціонування держави та її відносини з громадянами, що проявилось у вигляді впровадження електронного врядування та електронної демократії. Поява концепції «електронної демократії» є продовженням розвитку загальної теорії демократії.

Метою розбудови е-демократії є розширення участі громадян у державотворенні та прийнятті рішень через використання електронних технологій. Електронна демократія базується на принципах прозорості, відкритості, участі та громадської просвіти.

Основна частина

Під терміном «електронна демократія» розуміється така політична система, в якій інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) використовуються для забезпечення виконання основних функцій демократичного процесу [1], а саме:

- вільного доступу до суспільно важливої інформації, свободи слова;
- участі в публічному управлінні (як шляхом вільного обговорення, так й участі у виборах, референдумах тощо).

Таким чином, «електронна демократія» виступає як перспективна форма інтерактивної взаємодії населення і влади в політичних процесах сучасного світу.

Українське законодавство визначає електронну демократію як форму суспільних відносин, де громадяни та інститути громадянського суспільства залучаються до державотворення та державного управління, до місцевого самоврядування шляхом широкого застосування ІКТ в демократичних процесах з метою:

- 1) посилити участь, ініціативність та залучення громадян на всіх рівнях до публічного життя;
- 2) покращити прозорість процесу прийняття рішень, підзвітність демократичних інститутів;

- 3) покращити реакцію суб'єктів владних повноважень на звернення громадян;
- 4) сприяти публічним дискусіям та привертати увагу громадян до процесу прийняття рішень.

Базовими інструментами електронної демократії в Україні є електронні звернення, електронні петиції, електронні консультації, електронні ініціативи та Громадський бюджет.

Розвиток електронної демократії в Україні пройшов основні етапи:

I етап (2000 – 2001 рр.) мав підготовчий характер: визначалися найбільш загальні аспекти використання сучасних ІКТ, формувалося необхідне підґрунтя для подальших дій держави в цьому напрямі.

II етап (2002–2003 рр.) безпосередньо пов'язаний із формуванням механізмів електронного уряду в Україні, що мало на меті підвищення ефективності та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, поліпшення поінформованості громадян щодо діяльності цих органів та активізації зворотного зв'язку між владою і суспільством за допомогою мережі Інтернет.

III етап розпочався у 2003 р. прийняттям постанови Кабінету Міністрів України “Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи “Електронний уряд” (від 24 лютого 2003 р. № 208). Цілями пропонованих заходів щодо розвитку інформаційного суспільства визначалися надання громадянам та юридичним особам інформаційних та інших послуг шляхом використання електронної інформаційної системи “Електронний уряд”, яка забезпечує інформаційну взаємодію органів виконавчої влади між собою і з громадянами, надає інформацію та інші послуги на основі сучасних інформаційних технологій. Упродовж 2004–2009 рр. порядок взаємодії органів державної влади та громадян було доповнено ще кількома постановами Кабінету Міністрів, спрямованими на упорядкування взаємодії виконавчої влади та інститутів громадянського суспільства. Спрямована на розроблення та впровадження ефективного механізму комунікації між органами виконавчої влади та інститутами громадянського суспільства і “Концепція сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства”, схвалена Кабінетом Міністрів України 21 листопада 2007 р. У Концепції визначено мету, основні завдання та принципи взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства, зміцнення демократії. У 2009 р. до Концепції було внесено зміни, які стосувалися передусім обов'язкового висвітлення у засобах масової інформації результатів своєї діяльності та їх громадське обговорення [2].

Початком *IV етапу* вважається 25 грудня 2013 р., коли розпорядженням Кабінету Міністрів України затверджено зміни до плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронного урядування в Україні. У розпорядженні передбачалося створити інтерактивну систему проведення оцінки електронної готовності України та ввести в експлуатацію Державну інформаційну систему електронних звернень громадян.

З 2015 року наша держава значно підвищила позиції у рейтингу розвитку електронної демократії. У листопаді 2017 року Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію розвитку електронної демократії до 2020 року. Згідно концепції, в Україні було завершено формування нормативно-правової бази для формування е-демократії та у 2020 році вже займала 29-ге місце.

У 2022 році існують плани потрапити до топ-20, тому проводиться аналіз найкращих світових практик у галузі електронного урядування та переймається досвід.

Україна впевнено переходить до режиму «без паперів».

Перший у світі цифровий паспорт (23 серпня 2021 р.), революційна функція шерингу документів в один клік, електронний підпис у смартфоні, ФОП за 15 хвилин, комплексна послуга при народженні дитини «Малюк замість 11 візитів до різних установ.

Щодня команда Мінцифри працює над знищенням бюрократичного бар'єру та налагодженням діалогу між державою та людьми. Електронна демократія в Україні зараз перебуває на стадії інтенсивного становлення. Ключову роль у її функціонуванні відіграють сайти центральних органів влади та місцевого самоврядування, де можна знайти інформацію про їхню роботу, а також отримати доступ до відкритих даних та державних послуг.

До основних переваг е-демократії як нової форми демократичних процедур можна віднести [3]:

- ✓ помітне зниження витрат на здійснення демократичних процедур;
- ✓ покращення комунікації між суспільством та органами влади;
- ✓ підвищення прозорості діяльності органів влади завдяки використанню сучасних технологій

для доступу до інформації;

- ✓ зниження витрат на інтерактивні форми взаємодії з громадянами, що дозволяє органам державної влади більш повно враховувати думки різних соціальних груп при прийнятті рішень;
- ✓ залучення громадян до прийняття рішень на більш ранніх стадіях і в більш тісній формі;
- ✓ залучення суспільних груп громадян з обмеженими можливостями, яким складно забезпечувати свої громадські права за «традиційними» формами демократичної участі.

Висновки

Електронна демократія є безпосереднім інструментом демократизації і розвитку суспільства в інформаційному напрямку [4]. Основним завданням е-демократії є реалізація прозорості дій влади, залучення громадян до управління процесами та сприяння формуванню громадської позиції. Підвищення прозорості влади можна досягнути за допомогою використання електронного доступу.

Головною умовою результативності є участь громадян, їх бажання взяти участь в управлінні з метою розв'язання місцевих, регіональних та загальнонаціональних проблем. З боку влади такою умовою виступає готовність влади до відкритості й модернізації системи управління. Як наслідок, з обох боків підвищується відповідальність за прийняті рішення. З розвитком електронної демократії певні процеси набувають статусу прозорих та чесних подій, що зміцнює та збільшує рівень довіри населення до чиновників. Електронна демократія спроможна посилити соціальну інтеграцію та соціальну згуртованість, сприяючи тим самим зміцненню суспільної стабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Грицяк Н. В. Електронна демократія : навч. посіб. К. : НАДУ, 2015. 66 с.
2. Сіленко А. Інформаційні технології – новий імпульс для пошуку парадигми майбутнього суспільства / А. Сіленко// Політ. менеджмент. – 2007. – № 3. – С. 97–98.
3. Електронна демократія : навч. посіб. / Н. В. Грицяк, С. Г. Соловійов; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Н. В. Грицяк. – К. : НАДУ, 2015 – 66 с.
4. Дубас О.П. Електронна демократія: сутність і перспективи розвитку в Україні. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, 2011. С. 187-190.

Кондратюк Владислав Вадимович – студент групи МВКД-19б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kondratyuk.vlad1008@gmail.com

Науковий керівник: **Анатолій Володимирович Слободянюк** – кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: slobodyanyuk@vntu.edu.ua

Kondratyuk Vladyslav Vadimovich – student of the MVKD-19b group, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kondratyuk.vlad1008@gmail.com

Slobodyanyuk Anatoly V. – PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, e-mail: slobodyanyuk@vntu.edu.ua